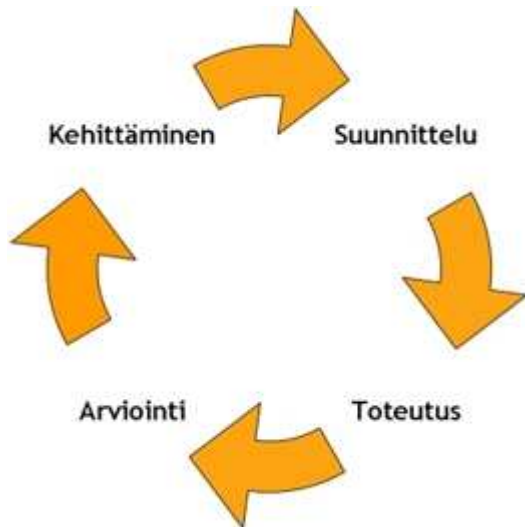

Arviointi, OH3

Kevät 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Orientointi arvioinnin olemukseen

- ”Arviointi on monella tapaa haastava aihe. Opettajan työssä arviointi on **jatkuvasti** läsnä. Arviointi on välttämätöntä, koska se **auttaa** itse kutakin **kehittymään ja edistymään**. Samalla se herättää monenlaisia **tunteita**. Jokainen haluaisi onnistua ja olla hyvä, mutta arviointi tuo näkyväksi myös kehittämisen paikat, eikä niiden tiedostaminen ole aina miellyttävää. Teemme arviointia jatkuvasti päivittäisessä elämässä, joko tiedostaen tai tiedostamatta. Varsinkin koulussa ja opettajan työssä arvioinnin tulisi olla mahdollisimman **tiedostettua, jotta se olisi oppilaiden kannalta oikeudenmukaista ja hyödyllistä.**” (Opiskelija 2016.)

(Miten arviointi olisi oppimista edistävää?)

Arviointi oppimisen ja opetuksen prosesseissa

- Arviointi on mukana kaikissa oppimisen ja opettamisen vaiheissa.
- Arviointi on suunnittelun perusta ja antaa toteutukselle reunaehdot.
- OH3:ssa arvioinnin toteuttamista harjoitellaan ja sitä tarkastellaan ilmiönä.
- Arviointia voidaan lähestyä esim. OPS:n tavoitteiden, oppimisprosessin, arviointimenetelmien ja opettajan oman käyttöteorian näkökulmasta.
- Arvioinnin tärkein tehtävä on oppimisen ja opettamisen tukeminen ja edistäminen (oppilaan minäkuvaa positiivisesti tukeva merkitys).

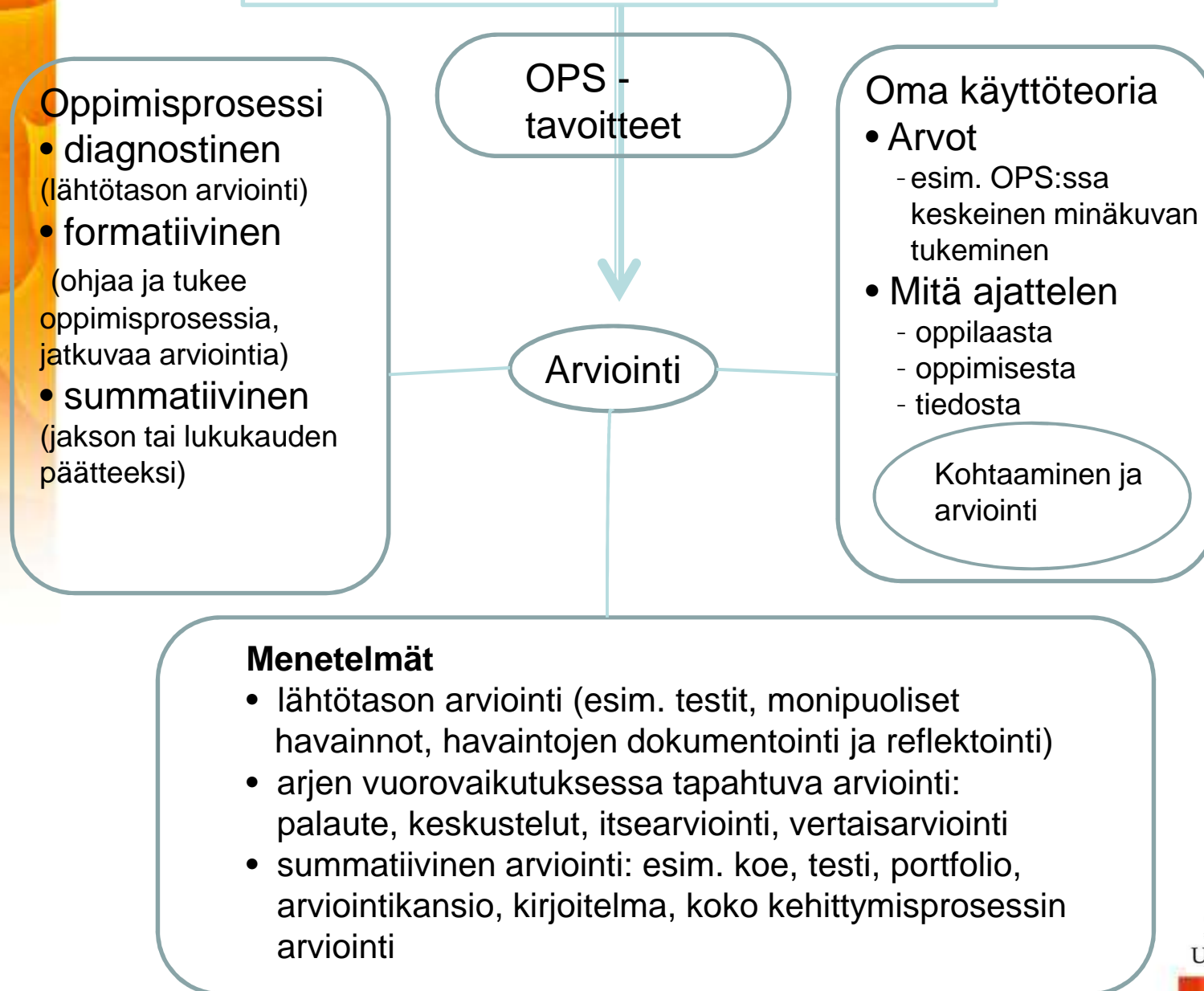
Arvioinnin ja minäkäsityksen välinen yhteys

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Oppimista edistävä arviointi

Tällä luennolla

- Oppimisprosessin aikana tapahtuva oppilaan oppimista ja kasvua tukeva arviointi = **Oppimista edistävä arviointi**
- LÄHTÖTASOT HUOMIOIDEN = DIAGNOSTISUUS, erityisesti autenttinen arviointi osana opetus- ja oppimisprosessia koulun arjessa jatkuvana → **FORMATIIVINEN ARVIOINTI**
- **Vuorovaikutuksessa tapahtuva arviointi** – palaute ja sen kokeminen
ITSEARVIOINTI – esimerkkejä, kokemuksia (myös OPETTAJAN oma REFLEKTIO)
- **VERTAISARVIOINTI** – Sosiaalinen palaute ja sen muotoja
- Arviointikriteereiden muotoilu **tavoitteiden** pohjalta: tavoitteet OPS:sta, oppimistapahtuman ja opittavan aineksen perusteella tavoitteiden tarkentaminen (luokan erityistarpeet), arviointikriteereiden muotoilu näiden pohjalta mahdollisimman konkreettisesti → ”**Opetan sitä, mitä arvioin ja arvioin sitä, mitä opetan.**” (Mitä on tarkoitus oppia? Mitä oppilaat ovat oppineet? Miten oppilaat voivat edistää omaa oppimistaan?)

Oppilaan oppimista edistävä arviointi – jatkuva haaste

- Oppilaiden yksilöllinen tukeminen arvioinnin avulla asettaa opettajan kasvatus- ja opetustyön usein koetukselle.
- Miten voin tukea luokkani yli 20 erilaisen oppilaan kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla?
- Haasteena arvioinnissa on myös se, miten oppilaani voisivat itse olla aktiivisia arvioija, eikä vain passiivisia arviointipalautteen vastaanottaja.
- Vrt. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 → oppilaan **aktiivinen rooli** opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa → **osallisuuden** kokemus (= Miten otan oppilaat mukaan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin.)

Oppilaan oppimista edistävässä arvioinnissa keskiössä vuorovaikutuksessa tapahtuva oppilaan minäkäsitystä ja itsetuntoa tukeva arviointi

- **Minäkuva eli minäkäsitys** vastaa kysymykseen siitä, millainen minä olen. Se on käsitys omasta itsestä ja suhteesta ympäröivään maailmaan. Minäkuva kehittyy ja muuttuu koko elämän ajan, kun ihminen saa vuorovaikutuksessa muilta ihmisiltä palautetta omasta persoonastaan ja toiminnastaan.
- **Itsetunto eli omanarvontunne** kertoo siitä, millä tavoin ihminen itse arvostaa itseään. Se on oman itsensä hyväksymistä ja omiin mahdollisuuksiin uskomista. Itsetunto voi olla myös tilannesidonnaista. Hyvän itsetunnon tunnusmerkkejä ovat **totuudenmukainen minäkuva**, jolloin ihminen tietää omat vahvuutensa, mutta kykenee samaan aikaan tunnistamaan myös omia heikkouksiaan.
- Tällöin keskeistä on **vuorovaikutuksessa tapahtuva arviointi**, sillä oppilaan **minäkäsitys kehittyy vuorovaikutuksessa** tärkeiden lähihenkilöiden kanssa.

Arviointipalautteen merkitys

- Oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutus on edelleen pääroolissa.
- Annettu palaute ei rajoitu pelkästään varsinaiseen opetustapahtumaan (oppiminen, työskentely, käyttäytyminen), vaan on läsnä koulun arjessa jatkuvana → **minäkäsityksen** muovautuminen
- Arvioiva palaute ja keskustelu, arviointikeskustelut, itsearviointi, vertaisarviointi
- Myös luokan ilmapiiri on arviointipalautetta oppilaalle
- Lisäksi erilaiset testiarvosanat ja todistukset (pysyvä ja näkyvä dokumentti)

Arvioinnin kohteena:

- 1) Oppiminen (opinnoissa edistyminen, osaamisen tason arviointi suhteessa tavoitteisiin sekä palautteen antaminen näistä itsenäisesti ja vertaisten kanssa)
- 2) Työskentely (työskentelytaitojen kehittäminen, itsenäinen ja vertaisten kanssa työskentely, taito suunnitella, toteuttaa ja arvioida työskentelyään, taito toimia vastuullisesti, parhaansa yrittäen ja vuorovaikutukseen kykeneminen)
- sisältyy kaikkeen koulun toimintaan, myös osana oppiaineiden arviointia
- 3) Käyttäytyminen (muiden ihmisten ja ympäristön huomiointi, yhteiset toimintatavat, säännöt, tilannetietoisuus ja hyvät tavat vuorovaikutuksessa)

Arvioinnin muotoja oppilaan oppimista edistävässä arvioinnissa

Seuraavassa kootaan oppilaan oppimista edistävän arvioinnin muotoja, kun arvioinnin kohteena on

- Oppilaan oppiminen
- Käyttäytyminen
- Työskentely

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Diagnostinen arviointi

- Mitä oppilas jo tietää, taitaa ja hallitsee?
- Aiempi arviointitieto (kollegat, vanhemmat, todistukset, eo:n dokumentit, ym.)
- Oppilaan oma käsitys itsestään oppijana: Missä olen hyvä ja missä voisin vielä kehittyä (vrt. itsearviointi)?
- Voiko diagnostinen arviointitieto johtaa harhaan?

Diagnostinen arviointi

- Mitä oppilas jo tietää, taitaa ja hallitsee?
- Aiempi arviointitieto (kollegat, vanhemmat, todistukset, eo:n dokumentit, ym.)
- Oppilaan oma käsitys itsestään oppijana: Missä olen hyvä ja missä voisin vielä kehittyä (vrt. itsearviointi)?
- Voiko diagnostinen arviointitieto johtaa harhaan?

Formatiivinen arviointi

- Formatiivisella arvioinnilla tarkoitetaan yleisesti oppilaan oppimista edistävää arviointia (Valtakunnallisessa OPS:issa käsite on formatiivinen arviointi ja Norssin OPS:issa oppilaan oppimista edistävä arviointi) sekä esim. seuraavia arvioinnin toteutustapoja:
- Tutkimustulosten perusteella opettajien toteuttamat ja hyödyllisiksi kokemat formatiivisen arvioinnin toteutustavat voitiin jakaa neljään osa-alueeseen: kysely (*questioning*), kirjallinen palaute (*feedback through marking*), vertais- ja itsearviointi (*peer- and self-assessment by students*) ja summatiivisten kokeiden formatiivinen käyttö (*the formative use of summative tests*). (Black, Harrison, Lee, Marshall ja William 2005, 31)

Kysely

- Muotoile oppilaille esitetyt kysymykset avoimeen muotoon.
- Anna oppilaille riittävästi aikaa vastaamiseen.
- Oikeita ja vääriä vastauksia voi molempia käyttää ymmärryksen lisäämiseen.
- Oikein toteutettuna kysely johtaa dialogiin, joka antaa opettajalle tietoa oppilaiden sen hetkisestä ymmärryksestä (vrt. Eskelä-Haapanen, Hannula & Lepola 2015; Hannula 2012)
- Kysymykset auttoivat suunnittelemaan opetusta paremmin kuin valmiit suunnitelmat (Black ym. 2005, 42).

”Jokainen opettaja käyttää kysymyksiä opetuksessaan ja antaa palautetta, mutta olennaiseksi tuleekin niiden sisältö. Onko ne suunniteltu edistämään oppimista? Opettajien on helppo sortua kysymyksiin, jotka asettavat oppilaita paremmuusjärjestykseen sen mukaan, kuka tietää oikean vastauksen. Suljetut kysymykset testaavat osaamista, mutta eivät edistä ymmärrystä. Muutokset saattavat tuntua pieniltä, mutta niiden toteuttaminen on yllättävän vaikeaa, koska ne vaativat koko arviointiajattelun muutosta.” (Opiskelija 2016.)

Kirjallinen palaute

- Kirjallisen palautteen yhteydessä huomattiin, että jos siihen oli liitetty arvosana, oppilaat kiinnittivät vähemmän huomiota opettajan kommentteihin (vrt. sanallinen ja numeerinen arviointi).
- Pelkkä arvosanan pois jättäminen ei silti riittänyt arvioinnin laadun parantamiseksi, vaan kommenttien piti kertoa, mitä oppilas oli saavuttanut ja mihin pyrkiä seuraavaksi. (Black ym. 2005, 43–45.)
- Palaute, joka sisältää pelkän palkkion tai arvosanan, ei lisää tehtävään keskittymistä, vaan johtaa oppilaiden keskinäiseen vertailuun (Black ym. 2005, 46).
- ~~”Hyvä!”; ”Hieno!”~~ → ”Olet muistanut isot alkukirjaimet. Kiinnitä vielä huomiota huolelliseen käsialaan.”

Itsearviointi – Vertaisarviointi

- Vertaisarviointi näyttäisi olevan edellytys itsearviointitaitojen kehittymiselle.
- Vertaisarviointi motivoi oppilaita parempaan suoritukseen ja vertaisten antama kritiikki otetaan vakavasti. Oppilaat käyttävät yhteistä kieltä ja voivat näyttää mallia toisilleen.
- Vertaisarviointi opettaa objektiivisuutta, jota tarvitaan itsearvioinnissa.
- Itse- ja vertaisarviointi ei ole oppilaille helppoa, ja opettajan tukea tarvitaan paljon näiden taitojen kehittämisessä. (Oppilaita tulee ohjata konkreettisesti siinä, miten vertaispalautetta annetaan myönteisellä tavalla).
- Keskeistä ovat **läpinäkyvät arviointikriteerit**, joihin oppilaat voivat verrata suoriutumistaan ja löytää omat kehittämistarpeensa.
- Näiden taitojen kehittyminen tukee oppimaan oppimisen taitoja.
- (Black ym. 2005, 51–53.)

Jatkuu...

- Itse- ja vertaisarviointi ovat parhaimmillaan osa formatiivista arviointia
- Niitä ei tule käyttää summatiivisesti ainoastaan siihen, että oppilaat antavat toisilleen arvosanoja tai palautetta jo tehdystä työstä.
- Niitä tulisi käyttää siihen, että oppilaat tunnistavat sen, **mitä pitää oppia ja keinot sen saavuttamiseksi** → Oppilaat voivat esimerkiksi laatia yhdessä kriteerit, joilla jokin työ arvioidaan. Sen jälkeen he arvioivat työnsä ja pyrkivät kriteerien avulla suoriutumaan hieman paremmin → vrt. oppimaan oppimisen taidot (OPS 2014)
- Tapahtuu vuorovaikutuksessa!

Itsearviointi osana oppimisprosessia

- Oppilaan itsearvioinnin osuus kasvaa, kun hänellä on mahdollisuus kuvailla tuotoksiensa pohjalta oppimistaan ja edistymistään:
- ”Itsearviontikaavake” (ohjaa oppilas käyttämään sitä oikealla tavalla)
- ”Hymynaamat”, ”peukku” – käytä säästeliäästi
- Oppimispäiväkirja
- Portfolio, arviointikansio
- Keskustelu opettajan/parin/ryhmän kanssa
- Liikennevalot...
- Tähdet/”Kaksi tähteä – yksi toivomus”

Esimerkki arvioivasta keskustelusta itsearvioinnin muotona

Arvioivaa keskustelua oppilaan kirjoitelman pohjalta

- Sinä olit käyttänyt paljon omaa mielikuvitustasi tässä tarinassa! Tarina oli mielenkiintoinen, vaikka sillä olikin kyllä aika hurja loppu! Ja sitten sinä olit löytänyt hyvin tämän tarinan opetuksen. Mitä mieltä itse olet? Miten omasta mielestäsi pystyit kertomaan tarinan tapahtumajärjestyksen ja juonen?*
- Minä muistin, kun olin aikaisemmin lukenut itse siitä satukirjasta.*
- Joo. Sinä olitkin muistanut hyvin.*
- No, miten osasit mielestäsi laittaa paikoilleen pisteet ja isot kirjaimet?*
- En minä muistanut niitä ollenkaan.*
- No katsotaanpa. Täällä on kyllä monessa kohtaa ihan oikeassa paikassa piste.*
- Miten Karoliina pystyisit parhaiten harjoittelemaan isojen kirjainten käyttöä. Pystyykö tällä käsialalla? (Karoliina on kirjoittanut koko tarinansa tikkukirjaimilla.)*
- Pystyy.*

Arvioiva keskustelu itsearvioinnin muotona (jatkuu)

- *Mutta onkos näissä tikkukirjaimissa sellaisia isoja isoja kirjaimia?*
 - *Ei.*
 - *Niin. Ei ole.*
 - *Senkin takia pitäisi harjoitella käsialalla kirjoittamista, että oppisi myös niitä.*
- Karoliina on hyvin myönteisellä ja iloisella mielellä keskustelussa mukana. Opettajana ehdotan seuraavaksi:*
- *Tuntuisiko sinusta nyt ihan mahdottomalta, että sinä seuraavan kerran kirjoittaisit käsialalla?*
 - *Ei. En halua. Se on tyhmää.*
 - *Miksi se on tyhmää?*
 - *Viimeksikin kun kirjoitin, niin siitä ei tullut kuin tämmöistä. (Karoliina piirtää sormellaan koukeroita vihkoonsa.)*
 - *Minä en muista, miten niitä tehdään.*
 - *Eli pitäisi kerrata sitten sitä käsialakirjoittamista. Joo-o. Selvä.*
- Karoliina on kuitenkin onnistunut kokonaisuutena tarinassaan. Hän on itsekin silminnähdyn tyytyväinen tuotokseensa. Juttelemme vielä kirjoitelmasta hetken, kunnes on seuraavan oppilaan vuoro.*
- *Kiitos Karoliina.*

Lisää Ideoita itsearvioinnin/vertaisarvioinnin toteuttamiseen:

- Jokiaho, E. 2002. Esi- ja alkuopetusikäisten lasten minäkuvia. Päämääränä hyvä itsetunto: lapset arvioivat itseään, opettaja tukee arviointia. Tutkiva opettaja 2/2002.

Hymynaama: ma, ti, ke, to, pe sekä opettajan terveiset lisäksi. Arvioitavat osa-alueet:

- Rauhoitun paikalleni pyytämättä.
- Pyydän puheenvuoron viitaten.
- Kuuntelen toisten puheenvuorot.
- Menen välitunnille viivyttämättä.
- Otan kaverin mukaan leikkeihin.
- En kiusaa kaveria.

Tapautuu vuorovaikutuksessa (esim. parikeskusteluna, pienryhmässä keskustellen, myös opettajajohtoisesti)

■ ”Hyvän mielen hattu” (Jokiaho 2002, 133)

- Mikä leikissä oli mukavaa?
- Minä olen hyvä...
- Mikä leikissä oli tylsää?
- Haluaisin olla parempi

■ Kuvataiteen itsearviointi (Jokiaho 2002, 136)

1. Valitse työ, mitä oli mukava tehdä
 - Mikä työn tekemisessä oli mukavaa?
2. Valitse työ, mitä oli tylsä tehdä
 - Mikä työn tekemisessä oli tylsää?
3. Mikä on mielestäsi paras/onnistunein työsi? Miksi?
4. Mitä uusia asioita haluaisit oppia? Keksitkö itse jonkin asian, mikä tästä puuttuu?

Summatiivinen arviointi

- Myös summatiivista arviointia on mahdollista toteuttaa oppimisen edistämiseksi.
- Oppilaiden aktiivisempi osallistuminen summatiiviseen arviointiprosessiin voi auttaa heitä menestymään erilaisissa testeissä sen sijaan, että he olisivat niiden armoilla.
- Mieti tähän tapoja! (5 min pariporina)

Lukuvuositolodistus Norssissa (= summatiivista arviointia)

- Oppiaineissa seuraavat tason kuvaukset:
- 1.-2. luokkien arviointi on kaksiportainen:
 - - Olet saavuttanut tavoitteet hyväksytysti
 - - Tavoitteet jääneet saavuttamatta – suoritus hylätty
- 3.-6. luokkien arviointiasteikko:
 - - Tavoitteet jääneet saavuttamatta – suoritus hylätty
 - - Olet saavuttanut tavoitteet hyväksytysti
 - - Olet saavuttanut hyvän osaamisen tavoitteet
 - - Olet ylittänyt hyvän osaamisen tavoitteet

Lukuvuositodistus Norssissa (jatkuu)

- Käyttäytymisen arviointi:
- - olet saavuttanut tavoitteet erinomaisesti
- - olet saavuttanut tavoitteet kiitettävästi
- - olet saavuttanut tavoitteet hyvin
- - olet saavuttanut tavoitteet kohtalaisesti
- - olet saavuttanut tavoitteet tyydyttävästi
- - olet saavuttanut tavoitteet välttävästi
- - olet saavuttanut tavoitteet heikosti

Tuntitilanteessa annetun palautteen tasoja

- Mahdollisuus tukea oppilaan tavoitteenasettelua, minäkäsitystä ja arviointitaitoa
- Voi olla hyvinkin lyhyt kommentti opettajan taholta
- Esimerkkejä: **Korkeamman tason ajattelua kehittävä** palaute: esim. korkeamman tason kysymykset, joiden avulla on tarkoitus tukea oppilaan omaa ajattelua ja auttaa oppilasta oman ajattelunsa ja mahdollisten vihjeiden avulla ratkaisemaan tehtävä tai ongelma (oppimaan oppimisen taidot, metakognitio)
- **Spesifi kiitos**: ”Kirjoitelmassasi on hienoja sanavalintoja, kuten...”
- **Kannustava** palaute: ”Osaat varmasti. Ei tämä ole vaikeata ollenkaan.”
- **Hyväksyvä** palaute: ”Niin. Kyllä. Joo-o”
- **Hylkäävä** palaute: ”Ei onnistunut tällä kertaa...”
- Opettaja toistaa oppilaan vastauksen
- Opettaja kääntyy muiden puoleen
- Moite
- Ei palautetta ollenkaan

-
- **Oppilaantuntemus** on pohja arvioinnille. Tee havaintoja – pohdi – reflektoi!
 - Erilaiset oppilaat kokevat arvioinnin eri tavoin. Oppilaan ikä, sukupuoli, luonteenpiirteet, orientaatiot, koulumenestys, aikaisemmat kokemukset arvioinnista ja minäkäsitys ovat yhteydessä arvioinnin kokemiseen. (Toiset tarvitsevat esim. kannustusta enemmän kuin toiset. Yleisesti palaute koetaan merkityksellisenä, kun se saadaan itselle haasteellisesta tehtävästä. Alakoulun ikäiset oppilaat kokevat yleisesti opettajan lyhyenkin palautekommentin tärkeäksi)
 - Opettaja osoittaa henkilökohtaista hyväksyntää hymyilemällä, nyökkäämällä hyväksyvästi, ottaen katsekontaktia, kumartumalla oppilaiden puoleen, koskettamalla oppilasta (huomioi oppilaiden tapa suhtautua kosketukseen). Nonverbaali palaute koetaan yleensä voimakkaammin kuin verbaali palaute)
 - Opettajalla voi olla myös yhteisesti sovittu ”merkki” antaa palautetta.

Pohdi tätä!

- Miltä tällä hetkellä tuntuu oman palautteen antamisen tiedostaminen?
- Tiedostanko omaa palautteenantoani?
- Pyrinkö tietoisesti antamaan palautetta erilaisille oppilaille heidän tarpeidensa mukaan?
- Pyrinkö omalla palautteen annollani yksilöllisyyteen/ edellä kuvattuihin periaatteisiin palautteen ja minäkäsityksen välisestä yhteydestä?
- Ja ota se huomioon harjoittelussasi 😊

Työskentelyn ja käyttäytymisen arviointi

- 1) Työskentely (työskentelytaitojen kehittäminen, itsenäinen ja vertaisten kanssa työskentely, taito suunnitella, toteuttaa ja arvioida työskentelyään, taito toimia vastuullisesti, parhaansa yrittäen ja vuorovaikutukseen kykeneminen)
 - sisältyy kaikkeen koulun toimintaan, myös osana oppiaineiden arviointia

Huom: Peilaa työskentelyn arviointia Norssin itsearviointitaulukkoon

- 3) Käyttäytyminen (muiden ihmisten ja ympäristön huomiointi, yhteiset toimintatavat, säännöt, tilannetietoisuus ja hyvät tavat vuorovaikutuksessa)

Huom: ks. käyttäytymisen kriteerit Norssin OPS:ista. Käyttäytymisen arvioinnissa yhteistyötä luokanlehtorin ja toisten harjoittelijoiden kanssa.

Kun käyttäytymiselle asetettuja tavoitteita ei saavuteta...

- Miten sosiaalisesta toiminnasta /käyttäytymisestä annetaan palautetta yksilölle/ ryhmälle silloin, kun ei olla toimittu koulun tai luokan yhteisten sopimusten mukaan? (Vrt. pro koulu-esimerkki)
- Miten arvioit?
- Voisiko asiasta keskustella? Voisiko viitata luokan/koulun sääntöihin? Voitaisiinko vedota kaikkien yhteiseen hyvinvointiin?
- Voisiko antaa oppilaalle tehtäväksi itse arvioida omaa toimintaansa?
- Voitaisiinko käyttää vertaisarviointia?
- Olisiko arviointipalautteen tavoitettava myös koti?

Oppimista edistävä arviointi - koontia

- Arviointiin liitettävä harjoittelun tavoite – kykenen arvioimaan monipuolisesti, tarkoituksen-mukaisesti ja laadukkaasti
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (OPS 2014)
- Arvioinnin tehtävänä *kannustaa* opiskelua ja *kehittää* oppilaan itsearviointitaitoja
- kohdistuu *oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen*
- *pedagogisesti* ohjaavaa
- huomioi koulun (erityisesti opettajan) merkityksen oppilaan *minäkäsityksen muovaajana*
- opettajan ja oppilaan välistä *vuorovaikutusta*

